

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет Міжнародних відносин і права
Кафедра філософії та соціально-гуманітарних наук

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету інженерії,
транспортної та архітектури

В.П. Олександренко

09 2022 р.

СИЛАБУС

Навчальна дисципліна **Філософія (у т.ч. логіка, етика, естетика)**

Освітньо-професійна програма **Агроінженерія**

Рівень вищої освіти **бакалавр**

Загальна інформація

Позиція	Зміст інформації
Викладач(і)	Петрук Наталія Кирилівна
Профайл викладача	https://philosophy.khmn.edu.ua/sklad-kafedry/
E-mail викладача(ів)	petrukkn@khmn.edu.ua
Контактний телефон	заповнюється за домовленістю
Сторінка дисципліни в ІСУ	https://msn.khmn.edu.ua/course/view.php?id=6768
Навчальний рік	2022-2023
Консультації	он-лайн: за необхідністю та попередньою домовленістю

Характеристика дисципліни

Статус дисципліни	Форма навчання	Курс	Семестр	Загальний обсяг		Кількість годин						Курсовий проект	Курсова робота	Форма семестрового контролю	
						Аудиторні заняття				Індивідуальна робота студента	Самостійна робота, в т.ч. ІРС			залік	іспит
				Кредити ЄКТС	Години	Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття						
О	Денна	3	5	4	120	54	34	-	17	-	69	-	-	+	-

Анотація навчальної дисципліни

Філософія (в т.ч. логіка, етика, естетика) – це навчальна дисципліна, предметом якої є осмислення буття в цілому, Універсуму, природи, суспільства і людини як особливих феноменів. Від своїх початків і до сьогодні філософія покликана задовольняти особливу важливу потребу людського духу – потребу у всеохоплюваності та єдності на раціональній (розумній) основі.

Філософія також включає в себе пізнавальні структури і методи, науковий апарат логіки, етики та естетики. Дисципліна формує здатність критично мислити, використовувати категоріальний апарат філософії в аналізі наукових і світоглядних проблем, формувати ціннісне ставлення до різних аспектів людського життя, усвідомлювати значущість естетичних та моральних імперативів у сучасному світі. При викладанні дисципліни використовуються активні і творчі форми проведення занять, зокрема, оглядові лекції, сократівські бесіди тощо.

Пререквізити: правознавство, українське державотворення та європейські цінності;

Кореквізити: машиновикористання в рослинництві, машини і обладнання для тваринництва, дипломний проект.

Мета і завдання дисципліни

Мета дисципліни: розвивати самостійне, творче та критичне мислення через засвоєння теоретичних та методологічних засад філософського знання; визначити місце філософії в системі духовної

культури людства; поєднати фундаментальну професійну підготовку слухачів з філософськими уявленнями про світ, засоби і форми світоглядно- та ціннісно творчого процесу.

Завдання дисципліни: формування знання про філософію як особливий духовний феномен і науку, осмислення традиції розвитку філософських учень, розгляд основних концепцій сучасної філософії, окреслення важливих вимірів людського буття (ціннісного, етичного та естетичного), аналіз процесу пізнання і мислення, дослідження шляхів становлення громадянського суспільства в Україні, формування здатності застосовувати методологічні засади філософії у вирішенні конкретно-наукових та практичних проблем.

Очікувані результати навчання

Здобувач, який успішно завершив вивчення дисципліни, повинен: **уміти** критично мислити; **виокремлювати та розв'язувати** проблеми світоглядно-філософського характеру; **типологізувати** історію становлення і розвитку філософії (в т.ч. логіки, етики та естетики); **характеризувати** основні підходи до розуміння буття, **аналізувати** форми, рівні та методи пізнання; **концептуалізувати** основні засади логіки, етики та естетики як філософських наук; **реалізувати** у науковому пізнанні філософську методологію, **використовувати** категоріальний апарат філософії для осмислення проблем формування громадянського суспільства в Україні; **бути здатним** реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; **усвідомлювати** цінності громадянського суспільства, необхідність дотримання верховенства права і свобод людини і громадянина України, **формувати** здатність зберігати та примножувати моральні, естетичні, культурні, наукові цінності та досягнення суспільства на основі розуміння місця філософії в системі наукових знань; **застосовувати** одержані знання у вирішенні світоглядних і практичних знань.

Тематичний план дисципліни і календар його виконання

№ тижня	Тема лекції*	Тема практичного заняття*	Самостійна робота студентів		
			Зміст	Год	Література
1	2	3	4	5	6
1 2	Філософія як духовно-практична діяльність	Філософія як світогляд: духовно-практичний феномен. Філософія як знання: предмет, функції, методи, структура. Специфіка та значення філософського знання в системі культури.	Опрацювання лекційного матеріалу №1, відповідних літературних джерел, підготовка до практичного заняття. Видача індивідуального завдання.	8	Основна літ.: [2], [3], [4], [8]. Додаткова літ.: [1], [2], [3], [4], [7], [15]. Лекція 1. (Moodle ХНУ).
3 4	Антична філософія	Контексти та умови виникнення античної філософії. Докласичний період (Натурфілософія досократиків; Піфагорейці; Геракліт VS Парменід). Класичний період: (Сократ, Платон, Аристотель) 450-300 до Р.Х. Еллінізм та пізня Античність: 300 до Р.Х – 570 після Р.Х.	Опрацювання лекційного матеріалу №2, Підготовка до практичного заняття. Робота над індивідуальним завданням.	8	Основна літ.: [3], [4], [5], [6], [7], [8], [9], [11], [15], [16]. Додаткова літ.: [1], [5]. Лекція 2. (Moodle ХНУ).
5 6	Середньовічна філософія	Патристика латинська (Тертуліан, Климент Александрійський, Ориген, Аврелій Августин); Патристика грецька (Василій Великий, Григорій Богослов, Григорій Ниський). Схоластика (500-1400) (Ансельм Кентерберійський, реалізм vs номіналізм, концептуалізм Абеяра, Тома Аквінський, Йоан Дунс Скот); Філософія Київської Русі.	Опрацювання лекційного матеріалу №3, підготовка до практичного заняття. Робота над індивідуальним завданням.	8	Основна літ.: [3], [4], [5], [6], [7], [8], [9], [11], [14], [17]. Додаткова літ.: [5]. Лекція 3. (Moodle ХНУ).
7	Ренесанс та	Раннє/італійське Відродження	Опрацювання	9	Основна

1	2	3	4	5	6
8	Реформація (1400-1600)	(Данте Аліґ'єрі, Франческо Петрарка, Л. Валла, Н. Кузанський, М. Фічіно, П. делла Мірандола, Н. Макіавеллі) і гуманізм та пізнє/північне Відродження (Еразм Роттердамський, Т. Мор, Л. да Вінчі, М. Монтень); Релігійні діячі, Реформація та Контрреформація (Я. Гус, М. Лютер, У. Цвінглі, Ж. Кальвін); Природнича наука: Н. Коперник, Дж. Бруно, Г. Галілей, Й. Кеплер. Гуманістичні та реформаційні ідеї у філософській думці України: кінець XV початок XVII ст.	лекційного матеріалу №4, підготовка до практичного заняття. Робота над індивідуальним завданням. Підготовка до тестування з тем 1-4.		літ.: [3], [4], [5], [6], [7], [8], [10], [12], [14], [18]. Додаткова літ.: [5]. Лекція 4. (Moodle XHY).
9 10	Новий час (1600-1800)	Раціоналізм (Р. Декарт, Б. Паскаль, Б. Спіноза, Г. Ляйбніц) та/vs емпіризм (Ф. Бекон, Т. Гоббс, Дж. Локк, Дж. Берклі, Д. Г'юм, А. Сміт); Французьке просвітництво та енциклопедисти: Монтеск'є, Вольтер, Ла Метрі, Руссо, Дідро, Гельвецій, Кондільяк, Гольбах; Німецьке просвітництво (К. Вольф, А. Баумгартен, І. Кант, Лессінг) та ідеалізм (Кант – критичний ідеалізм, Фіхте – суб'єктивний ідеалізм, Шеллінг – об'єктивний ідеалізм, Гегель – абсолютний ідеалізм); Романтизм: Якобі, Гердер, брати Шлегелі, Шляєрмахер; Філософія України доби Бароко, Києво-Могилянська академія, Григорій Сковорода, Філософія Просвітництва і романтизму в Україні (кінця XVIII – першої чверті XIX ст.)	Опрацювання лекційного матеріалу №5 Підготовка до практичного заняття. Робота над індивідуальним завданням.	9	Основна літ.: [3], [4], [5], [6], [7], [8], [10], [13], [14], [19], [20], [21], [23], [24]. Додаткова літ.: [1], [3], [6]. Лекція 5. (Moodle XHY).
11 12	Філософія XIX ст.	Гегелівська школа: праве (К. Розенкранц) та ліве гегельянство (Л. Фюрбах, К. Маркс, М. Штірнер); Позитивізм та природнича наука (О. Конт, Дж.С. Міл, Г. Спенсер); Неокантіанці: Марбурзька школа (Г. Коген, П. Наторп, Е. Касіер) і/vs Баденська школа (В. Віндельбанд, Г. Рікерт); Ірраціоналізм (Шопенгауер) та філософія життя (Ніцше, Дільтай, Бергсон); Прагматизм Пірса, Джеймса та Дьюї; Київська релігійно-філософська школа, Памфіл Юркевич; Розробка філософської української ідеї та Кирило-	Опрацювання лекційного матеріалу №6, відповідних літературних джерел, підготовка до практичного заняття. Робота над індивідуальним завданням.	9	Основна літ.: [3], [4], [5], [6], [7], [8], [10], [13], [14], [19], [22], [25], [26]. Додаткова літ.: [1], [3], [6]. Лекція 6. (Moodle XHY).

1	2	3	4	5	6
		Мефодіївське товариство; Філософсько-соціологічні ідеї «громадівців»; Академічна філософія України XIX-XX ст.			
13 14	Філософія XX ст.	Психоаналіз З. Фрейда та К.-Г. Юнга; Історія та культурна критика (Р. Штайнер, О. Шпенглер, Х.-О.-і-Гассет., А. Тойнбі, Е. Чоран); Від феноменології (Е. Гуссерль, Е. Левінас, Я. Паточка, Б. Вальденфельс) до герменевтики (Г.-Г. Гадамер); Філософська антропологія: М. Шелер, Г. Плеснер, А. Гелен; Екзистенціалізм: М. Гайдеггер, К. Ясперс, Ж.-П. Сартр, А. Камю; Соціальна філософія: К. Маркс Ф. Тьоніс, Е. Дюркгайм, М. Вебер, К. Мангайм, Н. Луман; Біля витоків аналітичної філософії: Г. Фреге, Б. Рассел, Л. Вітгенштайн, Дж. Сьорль, Н. Чомські; Політична філософія: К. Шмідт, Л. Штраус, Р. Арон, Х. Арендт, І. Берлін; Комунітаризм: Е. Макінтайр, Ч. Тейлор, М. Сендел; Неомарксизм та критична теорія: А. Грамші, Г. Лукач, В. Бенжамін, М. Горькаймер, Т. Адорно, Г. Маркузе, Ю. Габермас; Структуралізм та постструктуралізм: Ф. де Сосюр, К. Леві-Строс, Ж. Лакан, П. Рікер, М. Фуко, Ж. Дерріда; Постмодернізм: Ж. Дельоз, Ж.-Ф. Ліотар, Ж. Бодріяр, Дж. Агамбен, П. Слотердайк; Новий реалізм: С. Жижек, М. Габріель; Філософські ідеї в творчості діячів культури XX ст.; Філософія України: від 20 років XX ст. до сьогодення.	Опрацювання лекційного матеріалу №7, відповідних літературних джерел, підготовка до практичного заняття. Підготовка до захисту індивідуального завдання.	9	Основна літ.: [3], [4], [5], [6], [7], [8], [10], [13], [14], [22], [25], [27], [28], [29], [30], [31], [32], [33], [34], [35]. Додаткова літ.: [1], [3], [4], [6], [8], [9], [10], [11], [12], [13], [14]. Лекція 7. (Moodle ХНУ).
15 17	Філософія XX ст.	Психоаналіз З. Фрейда та К.-Г. Юнга; Історія та культурна критика (Р. Штайнер, О. Шпенглер, Х.-О.-і-Гассет., А. Тойнбі, Е. Чоран); Від феноменології (Е. Гуссерль, Е. Левінас, Я. Паточка, Б. Вальденфельс) до герменевтики (Г.-Г. Гадамер); Філософська антропологія: М. Шелер, Г. Плеснер, А. Гелен; Екзистенціалізм: М. Гайдеггер, К. Ясперс, Ж.-П. Сартр, А. Камю; Соціальна філософія: К. Маркс Ф. Тьоніс, Е. Дюркгайм, М. Вебер, К. Мангайм, Н. Луман;	Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття № 8. Підготовка до тестування з тем 5-7.	9	Основна літ.: [3], [4], [5], [6], [7], [8], [10], [13], [14], [22], [25], [27], [28], [29], [30], [31], [32], [33], [34], [35]. Додаткова літ.: [1], [3], [4], [6], [8], [9], [10],

1	2	3	4	5	6
		Біля витоків аналітичної філософії: Г. Фреге, Б. Рассел, Л. Вітгенштайн, Дж. Сьорль, Н. Чомські; Політична філософія: К. Шмідт, Л. Штраус, Р. Арон, Х. Арендт, І. Берлін; Комунітаризм: Е. Макінтайр, Ч. Тейлор, М. Сендел; Неомарксизм та критична теорія: А. Грамші, Г. Лукач, В. Бенжамін, М. Горькаймер, Т. Адорно, Г. Маркузе, Ю. Габермас; Структуралізм та постструктуралізм: Ф. де Сосюр, К. Леві-Строс, Ж. Лакан, П. Рікер, М. Фуко, Ж. Дерріда; Постмодернізм: Ж. Дельоз, Ж.-Ф. Ліотар, Ж. Бодріяр, Дж. Агамбен, П. Слотердайк; Новий реалізм: С. Жижек, М. Габріель; Філософські ідеї в творчості діячів культури ХХ ст.; Філософія України: від 20 років ХХ ст. до сьогодення.			[11], [12], [13], [14]. Лекція 7. (Moodle ХНУ).

Політика дисципліни

Організація освітнього процесу в Університеті відповідає вимогам положень про організаційне і навчально-методичне забезпечення освітнього процесу, освітній програмі та навчальному плану. Студент зобов'язаний відвідувати лекції і практичні заняття згідно з розкладом, не запізнюватися на заняття, практичні завдання виконувати відповідно до графіка. Пропущене практичне заняття студент зобов'язаний виконати та опрацювати самостійно у повному обсязі і відзвітувати перед викладачем не пізніше, ніж за тиждень до чергової атестації. До практичних занять студент має підготуватися за відповідною темою. Набутті особою знання з дисципліни або її окремих розділів у неформальній освіті зараховуються відповідно до Положення про порядок перезарахування результатів навчання у ХНУ.

При виконанні завдань з дисципліни студент має дотримуватися політики доброчесності.

Критерії оцінювання результатів навчання

Оцінювання академічних досягнень студента здійснюється відповідно до «Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ». Кожний вид роботи з дисципліни оцінюється за інституційною чотирибальною шкалою. Методи та форми контролю і оцінювання навчальних досягнень: усне опитування, письмове опитування, тестування, самоконтроль; виконання індивідуальних завдань.

Поточний контроль здійснюється під час проведення аудиторних занять. Форми проведення поточного контролю під час навчальних занять проходять у вигляді тестування. Під час контролю визначається рівень засвоєння теоретичного матеріалу дисципліни. Тестові контролі (ТК1, ТК2) проводиться на 8 і 17 тижнях і має на меті перевірку знань за темами 1-4, 5-7 відповідно. Для заочної форми навчання тестові контролі проводяться за графіком сесії. Окрім того студенти отримують оцінку за виконання індивідуальних завдань (ІЗ) – реферування першоджерел (реферат).

Оцінка, яка виставляється за виконання практичної роботи (ПР), складається з таких елементів: усне опитування студентів на семінарських заняттях – знання теоретичного матеріалу з теми. Засвоєння студентом теоретичного матеріалу з дисципліни оцінюється тестуванням. Семестрова підсумкова оцінка визначається як середньозважена з усіх видів навчальної роботи, виконаних і зданих позитивно.

Тестовий контроль		Практична робота	Індивідуальне завдання (Реферат)	Семестровий контроль, Залік
ТК1	ТК2	ПР	КР/ІЗ	За рейтингом
0,2		0,4	0,4	0

Оцінювання знань студентів здійснюється за такими критеріями

Оцінка за інституційною шкалою	Узагальнений критерій
Відмінно	Студент глибоко і у повному обсязі опанував зміст навчального матеріалу, легко в ньому орієнтується і вміло використовує понятійний апарат; уміє пов'язувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання, впевнено висловлювати і обґрунтовувати свої судження. Відмінна оцінка передбачає, логічний виклад відповіді державною мовою (в усній або у письмовій формі), демонструє якісне оформлення роботи і володіння спеціальними інструментами. Студент не вагається при видозміні запитання, вміє робити детальні та узагальнюючі висновки. При відповіді допустив дві–три несуттєві похибки.
Добре	Студент виявив повне засвоєння навчального матеріалу, володіє понятійним апаратом і фаховою термінологією, орієнтується у вивченому матеріалі; свідомо використовує теоретичні знання для вирішення практичних задач; виклад відповіді грамотний, але у змісті і формі відповіді можуть мати місце окремі неточності, нечіткі формулювання закономірностей тощо. Відповідь студента будується на основі самостійного мислення. Студент у відповіді допустив дві–три несуттєві помилки.
Задовільно	Студент виявив знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та практичної діяльності за професією, справляється з виконанням практичних завдань, передбачених програмою. Як правило, відповідь студента будується на рівні репродуктивного мислення, студент має слабкі знання структури курсу, допускає неточності і суттєві помилки у відповіді, вагається при відповіді на видозмінене запитання. Разом з тим, набув навичок, необхідних для виконання нескладних практичних завдань, які відповідають мінімальним критеріям оцінювання і володіє знаннями, що дозволяють йому під керівництвом викладача усунути неточності у відповіді.
Незадовільно	Студент виявив розрізнені, безсистемні знання, не вміє виділяти головне і другорядне, допускається помилок у визначенні понять, перекручує їх зміст, хаотично і невпевнено викладає матеріал, не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань. Як правило, оцінка "незадовільно" виставляється студенту, який не може продовжити навчання без додаткової роботи з вивчення дисципліни.

Співвідношення вітчизняної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЕКТС

Співвідношення між національними шкалами оцінювання та шкалою ECTS				
Оцінка ECTS	Інституційна шкала балів	Інституційна оцінка		Критерії оцінювання
A	4,75-5,00	5	За ра хо ва но	Відмінно – глибоке і повне опанування навчального матеріалу і виявлення відповідних умінь та навичок.
B	4,25-4,74	4		Добре – повне знання навчального матеріалу з кількома незначними помилками.
C	3,75-4,24	4		Добре – в загальному правильна відповідь з двома-трьма суттєвими помилками.
D	3,25-3,74	3		Задовільно – неповне опанування програмного матеріалу, але достатнє для практичної діяльності за професією.
E	3.00-3,24	3		Задовільно – неповне опанування програмного матеріалу, що задовольняє мінімальні критерії оцінювання
FX	2,00-2,99	2	Незараховано	Незадовільно – безсистемність одержаних знань і неможливість продовжити навчання без додаткових знань з дисципліни
F	0,00-1,99	2		Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота і повторне вивчення дисципліни.

Рекомендована література

Основна література

1. Хрестоматія з історії Європейської філософії: навчальний посібник для самостійної роботи студентів.

- / Під заг. редакцією проф. В.Л. Петрушенко. Львів: Новий світ-2000, 2013. 572 с.
2. Мудраков В., Поліщук О. Теоретична філософія: початковий посібник. ФОП Мельник А.А., Хмельницький, 2018. 162 с.
 3. Філософія як історія філософії: підручник. / За заг. Ред В.І. Ярощовця. К.: Центр учбової літератури, 2010. 648 с.
 4. Філософія: курс лекцій: навч. посібник / І. В. Бичко, В. Г. Табачковський. К.: Либідь, 1994. 576 с.
 5. Рассел Б. Історія західної філософії / Пер. з англ. Ю. Лісняка, П. Тарашука. К.: Основи, 1995. 759 с.
 6. Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії: проблема людини та її меж. Вступ до філософської антропології як метаантропології. Навчальний посібник зі словником. 4-е видання перероблене та доповнене. К.: КНТ, 2019. 396 с.
 7. Тарнас Р. История западного мышления. М.: Крон-Пресс, 1995. 448 с.
 8. Lesch H., Vossenkuhl W. Die Große Denker: Philosophie im Dialog. München: Wilhelm Heyne Verlag, 2015. 702 s.
 9. Hirschberger J. Geschichte der Philosophie. Band I: Altertum und Mittelalter. Freiburg im Breisgau: Komet Verlag, 1999. 616 s.
 10. Hirschberger J. Geschichte der Philosophie. Band II: Neuzeit und Gegenwart. Freiburg im Breisgau: Komet Verlag, 1999. 691 s.
 11. Антисери Д., Реале Дж. Западная философия от истоков до наших дней. Античность и Средневековье (Т. 1- 2). С-Пб. «Издательство Пневма», 2003. 688 с.
 12. Антисери Д., Реале Дж. Западная философия от истоков до наших дней. От Возрождения до Канта. С-Пб., «Пневма», 2002. 880 с.
 13. Антисери Д., Реале Дж. Западная философия от истоков до наших дней. От романтизма до наших дней. С-Пб.: ТОО ТК «Петрополис», 1997. 880 с.
 14. Горський В. Історія української філософії: Курс лекцій. Київ: Наукова думка, 1997. 285 с.
 15. Диоген Лаэртский. О жизни, учениях и изречениях знаменитых философов. М.: Мысль, 1986. 576 с.
 16. Адо П. Що таке Антична філософія? / Переклад з французької С.Й. Йосипенка. К.: Новий Акрополь, 2014. 428 с.
 17. Кондзюлка В. В. Історія середньовічної філософії: Навчальний посібник. Львів: Світ, 2001. 320 с.
 18. Горфункель А.Х. Философия эпохи Возрождения. М.: Высшая школа, 1980. 368 с.
 19. Длугач Т.Б. Три портрета эпохи Просвещения. Монтескье. Вольтер. Руссо (от концепции просвещенного абсолютизма к теориям гражданского общества). М.: 2006. 251 с.
 20. Лазарев В.В. Становление философского сознания Нового времени. Москва: Наука, 1987. 137 с.
 21. Рьод В. Шлях філософії: з XVII по XIX століття / Пер. з нім. В. Терлецького та О. Ведрова. Київ: Дух і Літера, 2009. 388 с.
 22. Рьод В. Шлях філософії: з XIX по XX століття / Пер. з нім. М. Култаєвої, В. Кебуладзе, В. Терлецького. Київ: Дух і Літера, 2010. 368 с.
 23. Булатов М.А. Немецкая классическая философия. Часть 2. Гегель. Фейербах. К.: Стилос. 2006. 544 с.
 24. Больнов О.Ф. Философия экзистенциализма. / Перевод с немецкого и предисловие С.Э. Никулина. СПб.: Издательство «Лань», 1999. 224 с.
 25. Куцепал С.В. Французька філософія другої половини XX століття: дискурс із префіксом «пост-»: монографія. К.: Вид. ПАРАПАН, 2004. 324 с.
 26. Андерсон П. Истоки постмодерна. / пер. с англ. А.Апполонова, под ред. М.Маяцкого. М.: «Территория будущего», 2011. 208 с.
 27. Гаспарян Д.Э. История социальной философии. Курс лекций: Учебное пособие М: Вузовский учебник; ИНФРА-М, 2012. 166 с.
 28. Андрущенко В.П. Історія соціальної філософії (Західноєвропейський контекст): підручник для студ. вищих навч. закл. Нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т вищої освіти АПН України. Київ: Тандем, 2000. 416 с.
 29. Шахай А., Якубовски М. Философия политики. Х.: Изд-во: Гуманитарный Центр, 2011. 234 с.
 30. Попова О. Что такое новый реализм? Вопросы философии. 2021. Т. № 8. С. 145-159.
 31. Філософські проблеми ХХІ століття: Монографія / За заг. ред. А.І. Бойко; Передмова О.В. Кулешова. Черкаси: ФОП Гордієнко Є.І., 2016. 210 с.

Додаткова література

1. Фюрст М., Тринкс Ю. Філософія / Пер. з нім. Вахтанга Кебуладзе. К.: ДУХ І ЛІТЕРА, Інститут релігійних наук св. Томи Аквінського, 2018. 544 с.
2. Чорний І., Рошкулєць Р. Філософія. Навчальний посібник. Чернівці: Рута, 2008. 216 с.
3. Крічлі С. Вступ до континентальної філософії. / Пер. з англ. Вадима Менжуліна. Київ: ТОВ «Стилос», 2008. 152 с.
4. Дацюк С. Момент философии. К.: Ника-Центр, 2013. 280 с.
5. Habermas J. Auch eine Geschichte der Philosophie. Band I: Die okzidentale Konstellation von Glauben und Wissen. Berlin: Schurkamp, 2020. 920 s.
6. Habermas J. Auch eine Geschichte der Philosophie. Band II: Vernünftige Freiheit. Spuren des Diskurses über Glauben und Wissen. Berlin: Schurkamp, 2020. 824 s.
7. Kuldaeva, M. (2019). Дидактичний потенціал популярної філософії. Філософська думка, (2), 128–

8. Марчук М., Починок Б. Провідні філософські напрями (XX століття). Частина І. Навчальний посібник. Чернівці: Рута, 2008. 103 с.
9. Kebuladze, V. (2013). Феноменологія та герменевтика в сучасних українських історико-філософських дослідженнях. *Sententiae*, 29(2), 138–146.
10. Potter, M. (2011). Народження аналітичної філософії. *Sententiae*, 24(1), 40–77.
11. Фурс В. Социальная философия в непопулярном изложении. Вильнюс: ЕГУ, 2006. 184 с.
12. Шевчук Д. Феноменологія політичного світу та політична філософія. Актуальні проблеми духовності: зб. наук, праць / Ред.: Я.В. Шрамко Вип. 11. Кривий Ріг, 2010. С. 327-335.
13. Laktionova, A. (2017). Сучасна філософія свідомості: методологічні «запити». *Філософська думка*, (2), 39–47.
14. Yosypenko, S., Vdovina, O., & Symchych, M. (2011). Історія філософії України як галузь наукового дослідження і академічна дисципліна в 1950–2000 роках. *Sententiae*, 25(2), 108–119.
15. Yermolenko, A. (2021). Філософія як чинник духовної незалежності України. *Філософська думка*, (3), 47–63.